

FAKTA OM

TRANSPLANTATION OCH DESS HISTORIA

FRÅN BÖRJAN

Drömmen om att bota sjukdom och lidande genom att ersätta ett sjukt organ med ett friskt, omtalades i sägnerna långt före Kristi födelse. Men det skulle dröja länge innan den blev verklig.

Det första och relativt enkla problemet var att på kirurgisk väg förena blodkärl med varandra. Detta löstes i början av 1900-talet av Alexis Carrel. Det andra problemet var att förhindra att organen stöttes bort av mottagarens immunförsvar (så kallad avstötning).

1954 genomfördes i USA den första lyckade transplantationen av Joseph Murray. En patient fick då en njure från sin enäggstvilling. Eftersom enäggstvillingar är genetiskt identiska skedde ingen avstötning. Transplantatets vävnad uppfattades inte som främmande av mottagarens immunförsvar. Njuror som transplanterades mellan personer som inte var identiska avstöttes däremot snabbt.

NYA MEDICINER

De första framgångrika transplantationerna med immundämpande behandling inleddes i början av 1960-talet. Preparatet azatioprin (Imurel) lanserades, som i kombination med kortison förhindrade avstötning. I Sverige genomfördes den första organtransplantation 1964, då en patient på Serafimerlasarettet i Stockholm fick en ny njure.

I slutet av 1970-talet introducerades ciclosporin (Sandimmun), ett läkemedel som blev ett effektivt tillägg till den redan etablerade kombinationen av kortison och azatioprin. Överlevnaden efter en transplantation förbättrades dramatiskt och samtidigt ökade patienternas livskvalitet.

Transplantationsverksamheten har jämte den medicinska utvecklingen fortsatt att göra framsteg. Det sker en ständig utveckling av nya immundämpande läkemedel, som förhoppningsvis blir allt effektivare och ger färre biverkningar.

EN LIVRÄDDANDE BEHANDLING

Till de organ som idag kan transplanteras med framgång räknas hjärta, lungor, njurar, bukspottkörtel, lever och tunntarm. De vävnader som transplanteras är hornhinnor, hjärtklaffar, benvävnad och hud.

Transplantationer innebär att svårt sjuka människor kan få möjlighet att återgå till ett normalt liv. En transplantation av hjärta, lungor eller lever är alltid direkt livräddande eftersom alternativ behandling saknas. Organ- och vävnadstransplantation är idag en etablerad behandling inom sjukvården och kan dessutom innebära en besparing. Exempelvis kostar en njurtransplantation betydligt mindre än en långvarig dialysbehandling.

ATT HJÄLPA ELLER BLI HJÄLPT

I Sverige ökar antalet patienter som är i behov av en transplantation. Det är samtidigt en ständig brist på organ och vävnader och tillgången tenderar att minska.

Ingen vet vem som kommer att ställas inför frågan om organdonation. Ingen vet heller om man blir så allvarligt sjuk att man behöver en transplantation. Därför är det viktigt att alla tar ställning och informerar om sin inställning.

Historik

- 1900
  - 1900 Alexis Carrel lyckas för första gången förena blodkärl med varandra. Han belönades med Nobelpriset 1912.
  - 1905 första hornhinnetransplantation i världen
- 1910
- 1940
  - 1945 första lyckade dialysbehandlingen i världen
- 1950
  - 1953 första hornhinnetransplantation i Sverige
  - 1954 första njurtransplantation i världen
- 1960
  - 1963 Första levertransplantation i världen
  - Första lungtransplantation i världen
  - 1964 Första njurtransplantation i Sverige
  - 1967 Första hjärtransplantation i världen
- 1970
  - 1974 Första bukspottkörteltransplantation i Sverige
- 1980
  - 1984 Första levertransplantation i Sverige
  - Första hjärtransplantation i Sverige
  - 1988 Lagen om kriterier för bestämmande av människans död
- 1990
  - Joseph Murray får nobelpriset
  - Första lungtransplantation i Sverige
  - Första hjärt- och lungtransplantation i Sverige
  - Första tunntarmstransplantation i Sverige
  - 1996 Nya transplantationslagen
  - Första öcell-transplantation från pancreas i Sverige
- 2000
  - 2012 Första livmodertransplantation i Sverige
- 2010
- 2020 Första handtransplantation i Sverige